

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анастасія Ляшенко¹, Юлія Бережна², Григорій Бережний³

¹Бердянський державний педагогічний університет

Бердянськ, Україна

^{2,3}Луганський національний аграрний університет

Харків, Україна

¹nastya.stoyanovskaya@yandex.ru, ²econom_berejna@ukr.net,

³berezhnoyhrisha1991@gmail.com

Abstract. The efficiency of the use of circulating funds on the results of activity and indicators of the financial condition of the enterprise is investigated. The dynamics of working capital and working capital at PJSC “Svitoch” Lviv Confectionery Factory is analyzed.

Key words: current working capital, working capital, working capital.

Однією з частин виробничих фондів є оборотні фонди, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі. При цьому вони переносять усю свою вартість на створювану продукцію і змінюють свою натуральну форму. Речовим змістом оборотних фондів є предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються на готову продукцію, становлячи її матеріальну основу, або сприяють її створенню [1, с. 67].

Істотний внесок у дослідження економічної сутності та формування оборотних фондів зробили відомі вітчизняні та зарубіжні науковці: Ф. Кене, А. Маршал, А. Сміт, С. Фішер, Джеймс Ван Хорн, Й. Шумпетер, М. Білик, Є. Брігхем, А. Золотарьов, І. Зятковський, А. Поддєрьогін, Р. Радіонов, Л. Роштейн, Р. Слав'юк, Р. Сорока, Є. О. Терещенко, В. Ковальов, І. Бланк, В. В. Бочаров, А. М. Павліковський, В. В. Сопко, А. М. Кінг, С. Б. Барнгольц, Р. Н. Холт та інші. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі управління оборотними фондами підприємства, усе-таки особливо

сьогодні відчутною є потреба методологічного забезпечення впровадження теоретичних розробок у практичну діяльність.

Метою статті є проаналізувати ефективність використання оборотних фондів підприємства харчової промисловості. Ефективність використання оборотних фондів розглянемо на прикладі результатів діяльності кондитерської корпорації – ПАТ «Світоч».

Структура оборотних фондів на підприємствах різних галузей має значні відмінності, зумовлені конкретними технологіями і формами організації виробництва, умовами забезпечення матеріальними ресурсами, цінами на них тощо. Так, найбільшу частку в загальному обсязі оборотних фондів становлять: виробничі запаси – на електростанціях та підприємствах легкої промисловості (до 90%); незавершене виробництво – на підприємствах машинобудування (близько 40%, у зв'язку з великою тривалістю виробничого циклу); витрати майбутніх періодів – на підприємствах добувної індустрії (40-50% і більше) [1, с. 69].

Економічне значення раціонального використання оборотних фондів виражається в наступному:

- зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Воно, насамперед, дає можливість з даної кількості матеріальних ресурсів виробити більше готової продукції і виступає тому як одна із серйозних передумов збільшення масштабів виробництва [1, с. 256];

- економія матеріальних ресурсів, впровадження у виробництво нових, більш економічних матеріалів сприяють встановленню в процесі відтворення більш прогресивних пропорцій між окремими галузями, досягненню більш досконалої галузевої структури промислового виробництва [1, с. 257];

- прагнення до економії матеріальних ресурсів спонукає до впровадження нової техніки і вдосконалення технологічних процесів [1, с. 257];

- економія в споживанні матеріальних ресурсів сприяє поліпшенню використання виробничих потужностей і підвищенню суспільної продуктивності праці. Вже сама по собі зменшення питомих витрат минулого, уречевленої праці означає зростання продуктивності суспільної праці. Але справа не тільки в цьому – економія матеріальних ресурсів тягне за собою економію витрат також і живої праці: скорочується відносний витрата робочої

сили на транспортування матеріалів, їх відвантаження і вивантаження, на їх зберігання [1, с. 258];

- економія матеріальних ресурсів у величезній мірі сприяє зниженню собівартості промислової продукції. Вже в даний час на частку матеріальних витрат припадає 3/4 всіх витрат виробництва. Надалі із зростанням технічного рівня виробництва частка уречевленої праці в загальних витратах з виробництва продукції буде продовжувати підвищуватися, і, отже, поліпшення використання предметів праці і засобів праці буде основним напрямком економії суспільних витрат виробництва [1, с. 345];

- істотно впливаючи на зниження собівартості продукції, економія матеріальних ресурсів надає позитивний вплив і на фінансовий стан фірми.

Процес формування оборотних фондів було розглянуто на прикладі ПАТ Львівська кондитерська фабрика «Світоч».

На досліджуваному підприємстві існує чітко сформована політика управління оборотними фондами. Щодо формування виробничих запасів підприємство використовує помірковану стратегію. На підприємстві встановлені нормативи страхових залишків запасів для кожного виду сировини і матеріалів. Наприклад, страховий залишок імпортованих виробничих запасів формується в розрахунку на 45 днів, а запасів, що придбаваються в межах країни – на 30 днів [2, с. 124].

Економічні умови діяльності впливають на обсяг і структуру оборотних активів. В періоди економічної нестабільності, зростання інфляції менеджмент підприємств більше схиляється до збільшення оборотних активів, зокрема товарно-матеріальних запасів.

На ПАТ «Світоч» 2013 р. частка виробничих запасів у структурі оборотних активів сягнула 71%. Обсяг виробничих запасів за період 2016-2017 рр. збільшився на 43862 тис. грн., або на 133%. Тоді як обсяг реалізованої продукції зріс лише на 20%. У цьому фінансовому періоді оборотні активи перевищували поточні зобов'язання в 5,6 рази. «Зв'язання» грошових коштів у виробничих запасах призвело до зменшення показників рентабельності. Фінансове становище ПАТ «Світоч» упродовж 2016-2017 р. було стійким, і власне це дозволило підприємству створити більший обсяг стратегічно важливої сировини.

Оборот фондів здійснюється за певний період. Його відлік починається з моменту перетворення грошей на засоби виробництва та робочу силу і завершується створенням нової продукції та її реалізацією на ринку, тобто з появою грошей. Час обороту фондів (капіталу) дорівнює часу виробництва і часу обороту. Відповідно, чим коротшим є цикл трансформації коштів, тим ефективніше діяльність підприємства. Вивчення структури оборотних коштів має важливе значення для розробки напрямків поліпшення їх використання. Оскільки час обороту фондів визначають як час, упродовж якого весь авансовий капітал повертається до підприємства у грошовій формі, то оборот фондів (капіталу) не збігається з їх кругообігом. У результаті одного кругообігу до власника підприємства повертається лише частина авансового капіталу (або фондів). Це зумовлено тим, що час обороту різних елементів фондів (капіталу) не збігається. Так, вартість основних виробничих фондів переноситься на новостворені товари частинами. До того різні елементи основних фондів мають різні терміни функціонування [2; с. 178].

Аналіз структури оборотних коштів дає змогу виявити резерви удосконалення виробництва, економії сировини і матеріальних ресурсів, прискорення обертання оборотного капіталу комбінату. Аналіз структури використання оборотних коштів наведено в Табл. 1.

Таблиця 1. Структура оборотних коштів на підприємстві

Показник	2016	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018-2017	Абсолютне відхилення 2017-2016	Відносне відхилення 2018-2017	Відносне відхилення 2017-2016
Виробничі запаси	2567	2851	3376	525	284	18,4	90,03
Готова продукція	1200	1560	2399	839	360	53,7	76,92
Товари	101	126	92	34		-26,9	80,15
Дебіторська заборгованість за товари: чиста реалізаційна вартість	2089	2299	2104	-195	210	-8,4	90,86
з бюджетом	140	119	6	-113	-21	-94,9	-87,98
Із внутрішніх розрахунків	89	89	0	89	0	-100	100
Інша поточна дебіторська заборгованість	247	247	308	61	0	24,6	100
Грошові кошти та їх еквіваленти в нац. валюті	1099	1108	2961	1853	9	16,7	100,81
Інші оборотні активи	6	4	2	-2	-2	-50	-50

Основні засоби – це вартісна форма існування засобів праці, які тривалий час, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово спрацьовуються і частинами переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції [3, с. 65].

У 2017 році у структурі основних засобів будинки і споруди займали майже 60%, а на 2018 рік склали 59,2%, у грошовому еквіваленті ця різниця склала 3563,4 тис. грн. На другому місці – це машини та обладнання, їх частка за 1 рік збільшилась майже на 3%. І їх вартість у 2016 році становила 8480 тис. грн.

Частка транспортних незначною мірою зросла, але максимальне значення мала у 2018 році – 362,2 тис. грн. (3,4%). Збільшилась і частка наявних інструментів, приладів та інвентарю за 1 років до 3,36% [4, с. 308].

Первісна вартість основних засобів: станом на початок звітнього періоду становила 23058 тис. грн.; станом на кінець звітнього періоду – 28068 тис. грн. Динаміку показників ефективності використання основних засобів ПАТ «Світоч» представлено в Табл. 2.

Таблиця 2. Динаміка показників ефективності використання основних засобів ПАТ «Світоч»

Показники	Попередній Рік	Звітний рік	Відхилення (+, –)	
			абсолютне	відносне, %
Обсяг виробленої продукції, тис. грн.	311477	373211	+61734	+19,82
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	159474,5	153654,5	-5820	-3,65
Фондовіддача, грн./грн.	1,95	2,43	+0,48	+24,62
Фондомісткість, грн./грн.	0,51	0,41	-0,1	-19,61

Аналіз ефективності використання основних засобів діяльності ПАТ «Світоч» свідчить, що основні її показники у звітньому році порівняно з попереднім зросли. Зниження середньорічної вартості основних засобів на 5820 тис. грн. (3,65%) та відносно значне зростання обсягу виробництва продукції – на 61734 тис.грн. (19,82%) призвели до збільшення фондовіддачі основних засобів ПАТ «Світоч» на 0,48 грн./грн. Фондомісткість основних засобів зменшилась на 0,1 грн./грн., що також свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів.

Як видно з Табл. 3, ПАТ "Світоч" динамічно розвивається, фінансові результати його діяльності у звітньому періоді є кращими, ніж у попередньому 2017 році. Особливо результативною є операційна діяльність підприємства, де

темпи приросту витрат на безпосереднє виробництво продукції становлять 16,37%.

Таблиця 3. Рівень і динаміка фінансових результатів ПАТ «Світоч»

Показник	2017р., тис. грн.	2018р., тис. грн.	Відхилення (+, -)	
			абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	372843	446808	73965	19,84
Податок на додану вартість	61366	73597	12231	19,93
Акцизний збір	0	0	0	0
Інші вирахування з доходу	0	0	0	0
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	311477	373211	61734	19,82
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	283615	330032	46417	16,37
Валовий прибуток (збиток)	27862	43179	15317	54,97
Інші операційні доходи	12991	26491	13500	103,92
Адміністративні витрати	5669	2566	-3103	-54,74
Витрати на збут	1635	1338	-297	-18,16
Інші операційні витрати	27119	36897	9778	36,05
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	6430	28869	22439	348,97
Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	683	94	-589	-86,24
Інші доходи	20935	1036	-19899	-95,05
Фінансові витрати	12	0	-12	0
Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0
Інші витрати	12955	1297	-11658	-89,99
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	15081	28702	13621	90,32
Податок на прибуток від звичайної діяльності	5222	7076	1854	35,50
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	9859	21626	11767	119,35
Надзвичайні:				
Доходи	0	0	0	0
Витрати	0	0	0	0
Податки з надзвичайного прибутку	0	0	0	0
Чистий прибуток (збиток)	9859	21626	11767	119,35

Ефективне використання оборотних фондів – це таке їх функціонування, під час якого забезпечується стійкий стан фінансових ресурсів та досягаються найвищі результати діяльності при найменших витратах підприємства [4, с. 65].

Ефективне використання оборотних коштів є одним із першочергових завдань підприємства в сучасних умовах; забезпечується це прискоренням їхньої оборотності на всіх стадіях кругообігу [4, с. 97].

На стадії створення виробничих запасів передбачається:

- раціональне використання оборотних коштів;
- ліквідація наднормативних запасів матеріалів;
- удосконалення нормування;
- поліпшення організації постачання, у тому числі через установлення чітких договірних умов та їх виконання, оптимальний вибір постачальників, налагодження роботи транспорту;
- поліпшення організації господарства, зокрема впровадження комп'ютеризації і механізації та автоматизації вантажно-розвантажувальних операцій на складах.

На стадії незавершеного виробництва:

- упровадження новітньої техніки та технології, зокрема безвідхідної;
- розвиток стандартизації й уніфікації;
- удосконалення форм організації виробництва;
- удосконалення оплати праці й економічного стимулювання, економічного використання матеріальних та паливно-енергетичних ресурсів;
- удосконалення основних фондів, насамперед їх активної частини.

На стадії обігу:

- раціональна організація збуту готової продукції, застосування прогресивних форм розрахунків;
- своєчасне оформлення документації та прискорення її руху;
- втримання договірної та платіжної дисципліни .

Грамотне управління оборотними коштами підприємства сприяє зниженню витрат на виробництво і збут продукції. Зниження питомих витрат сировини, матеріалів, палива, забезпечує виробництву великі економічні вигоди. Економія матеріальних ресурсів великою мірою сприяє зниженню собівартості промислової продукції.

В даний час на частку матеріальних витрат припадає до 75% всіх витрат виробництва. Економія у споживанні матеріальних ресурсів істотно впливає на зниження собівартості продукції і надає позитивну дію на фінансовий стан підприємства. Найефективнішим способом зниження матеріальних витрат є

використання систем постачання сировини, матеріалів і комплектуючих безпосередньо в технологічні процеси.

Аналіз ефективності використання основних засобів діяльності ПАТ «Світоч» свідчить, що основні її показники у звітному році порівняно з попереднім зросли. Зниження середньорічної вартості основних засобів на 5820 тис. грн. (3,65%) та відносно значне зростання обсягу виробництва продукції – на 61734 тис. грн. (19,82%) призвели до збільшення фондівіддачі основних засобів ПАТ «Світоч» на 0,48 грн./грн. Фондомісткість основних засобів зменшилась на 0,1 грн./грн., що також свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів.

ПАТ «Світоч» динамічно розвивається, фінансові результати його діяльності у звітному періоді є кращими, ніж у попередньому 2017 році. Особливо результативною є операційна діяльність підприємства, де темпи приросту витрат на безпосереднє виробництво продукції становлять 16,37%.

Література

1. Аникин Б. А. Высший менеджмент для руководителя: Учебное пособие. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 136 с.
2. Баранчеев В. Стратегический анализ: технология, инструменты, организация. // Проблемы теории и практики управления. – 1998. – № 5. – С. 85-90.
3. Кармазін В. А. Економічний аналіз: практикум / В. А. Кармазін, О. М. Савицька. – К., 2007. 255 с.
4. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: Підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній. 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. 487 с.